

Til: Samferdselsdepartementet (SD)
v/ statsråd Ketil Solvik-Olsen

Kopi: Politisk rådgiver Reynir Jóhannesson
samt Post- og Teleseksjonen
v/ avd. dir. Jørn Ringlund

Fra: Berit Svendsen, adm. dir. i Telenor Norge AS

17. desember 2014

Oversikt over lokale hindringer for framføring av fiber og etablering av basestasjoner for mobilnett

Dette notatet er utarbeidet på forespørsel fra departementet. I det følgende vil vi redegjøre for hvor i landet vi som operatør av både mobilnett og fastnett møter hindringer for henholdsvis utplassering av utstyr og framføring av fiber. Foruten de konkrete og lokale forhold, vil oversikten synliggjøre hva som typisk kjennetegner vanskelighetene vi møter.

Rent generelt opplever vi dårlig samstemt opptreden mellom det offentlige som *pådriver* for digitalisering, *innkjøper* av digitale tjenester og *regulatorisk myndighet* for framføring av digital infrastruktur.

Innledningsvis kan vi på bakgrunn av de mange lokale variasjonene oppsummere disse fire kategoriene av gjennomgående utfordringer:

1) Varierende tekniske krav

Kommunene tar ikke hensyn til nasjonale føringer hva gjelder gravedybde for fiberinfrastruktur. Det er svært ulikt hvilke krav de enkelte kommuner opererer med. Det er også en tendens til at kommunene ikke skiller mellom sine roller som vegeier, grunneier og lokal utviklings- og reguleringsmyndighet.

2) Gebyrflora

Det er i dag en gebyrflora i de ulike kommunene. En ting er gebyr for behandling av gravesøknader. Dette aksepteres naturligvis innen rimelighetens grenser, men vi opplever dessuten økende bruk av en hel rekke andre typer gebyrer, så som forringelsesgebyr og grunneleie – både under anleggsperioder og i enkelte tilfeller også som fast, tidsbestemt leie av plass i grunnen.

Betaling for leie av grunn ved framføring er ikke akseptabelt. Det er dessuten grunnlag for å stille spørsmål ved forringelsesgebyret som kreves flere steder, ettersom graveinstruksene normalt inneholder garantiklausuler. Disse er nettopp ment å dekke opp for eventuelle senskader som måtte oppstå innenfor typisk en treårsperiode.

3) Manglende vilje til trenching

Det er generell motvilje mot å tillate trenching, altså slissing av spor i øvre lag av grunnen til føring av fiberledninger. Trenching er her i landet utelukkende godtatt noen få steder. Dette er en metode som vi ikke vil anføre som eneste alternative framføringsmulighet til graving i alle

sammenhenger, men metoden utgjør et klart foretrukket valg ut fra miljø- og kostnadshensyn, når lokale forhold gjør dette tilrådelig.

Her er en oversikt over prisbildet på de ulike framføringsmetodene, fra klassisk lufthengt kabel i stolper til ulike typer av framføring i grunnen. Prisene i tabellen nedenfor viser anleggskost, uten kabelen. Denne koster 13,63 pr. meter. Metallfri 17,80 pr. meter. Prisbildet for kabel er dekkende i de fleste situasjoner. Kabelkosten avhenger imidlertid noe av de spesifikasjoner man trenger for framføring i luft versus i bakken, under vann osv.

Framføring i eksisterende stolper	22 kroner pr. meter
Framføring med trenching	500 kroner pr. meter
Graving i veigrunn med 40 cm overdekning*	1 502 kroner pr. meter
Graving i veigrunn med 80 cm overdekning*	2 224 kroner pr. meter

*Uten reasfalteringskostnader.

Vårt overordnede ønske og oppfordring til departementet er derfor at man så raskt som mulig får fastlagt et felles, nasjonalt regelverk framføring av fiberinfrastruktur i alle kommuner. Her bør det klargjøres bestemmelser om rimelig gravedybde, utkiling og krav til reasfaltering. Regelverket bør dessuten gi tillatelse til å benytte «micro trenching», der forholdene ligger til rette for det. Det samme gjelder framføring i stolper, der forholdene ligger til rette for dette. Både gjenbruk av eksisterende, men også oppføring av nye stolper, vil i mange tilfeller være langt mer kosteffektivt enn andre metoder for framføring.

Foruten dette som omfatter betingelsene for selve framføringen, ser vi behov for avklaring rundt hjemler for gebyrer som driver kostnadene opp på utbyggingen av fibernett. Gebyrene oppstår både når tillatelse gis med hjemmel i vegloven og når kommunen opptrer i andre roller enn lokal vegmyndighet.

4) Føre-var-prinsippet misbrukes i frykt for stråling

Sidene bruken av føre-var-prinsippet fortsatt dukker opp i flere kommunale plandokumenter og de lokale, offentlige debattene om basestasjoner, ser vi det som viktig å framheve at dette temaet er vurdert i Folkehelseinstituttets rapport *Svake høyfrekvente elektroniske elektromagnetiske felt – en vurdering av helserisiko og forvaltningspraksis* ([Rapport 2012:3](#)).

I rapporten fra Folkehelseinstituttet gjøres det klart at saklige vilkår ikke er tilstede for at føre-var-prinsippet kan anvendes til å legitimere myndighetsbegrensninger mot eksponering for de svake radiofrekvente felt som det er snakk om i denne sammenheng. I saklige debatter må det kunne forventes at man forholder seg til føre-var-prinsippet som relevant kun der det foreligger reell *sannsynlighet* for helserisiko. Prinsippet misbrukes dersom det forankres i følelser og fordommer.

Datamaskiner, mobiltelefoner, trådløse nett (WiFi) og basestasjoner avgir energi, elektromagnetiske felt (EMF), som gjerne omtales som stråling. Denne strålingen må på ingen måte forveksles med stråling fra radon, røntgen eller eksempelvis sol.

Målinger fra både mobilsendere eller basestasjoner og mobiltelefoner ved full effekt, målt i forhold til grenseverdien satt av Statens Strålevern, viser at det er den håndholdte mobiltelefonen som gir de høyeste eksponeringsverdiene. I en avstand på 50 meter fra en basestasjon, vil et typisk måleresultat være 5/1000 av grenseverdien. En mobiltelefon ved full effekt, holdt mot hodet vil ha en stråleverdi på mellom 10 og 95 prosent av grenseverdien.

Når en mobiltelfon er i et område med god dekning, sparer den på energien og sender kun med den styrke som er nødvendig. Hvis det er dårlig dekning må mobiltelefonen sende med

kraftigere signaler. Det vil si at det er en fordel at det *ikke* er langt til nærmeste basestasjon. Nærheten sikrer både god dekning og mindre stråling ved bruk av mobiltelefon. Når det gjelder antennene knyttet til en basestasjon, er det først når man er nærmere enn 2-5 meter, i samme høyde og rett foran antennene man kan bli utsatt for verdier som er høyere enn grenseverdiene satt av Statens Strålevern.

De vanskelige kommunene

Nedenfor følger en nærmere oversikt over de kommunene vi har hatt problemer med inneværende år. Oppsettet presenterer først kommuner der framføring av *fiber* framstår som mest krevende. Deretter følger kommuner med særlige utfordringer for *plassering av basestasjoner og annet sendeutstyr* for mobilnettet. I flere tilfeller møter vi lokalt besluttede hindringer i begge kategorier, både fastnett og mobilnett.

De vanskelige kommunene hva gjelder fiberframføring

Før vi går inn på de enkelte kommuner, vil vi tilføye at flere lokalsamfunn kan peke på liten fleksibilitet hos oss til å respondere imøtekommende på anledninger til felles framføring i åpne rør og grøfter osv. Dette er typisk muligheter som byr seg knyttet til andre utbyggingsaktørers planlagte eller pågående prosjekter.

Vi forstår at dette oppleves tungvint i de enkelte tilfellene. Når summen av slikt akkumuleres for flere hundretalls kommuner, da vil trolig flere forstå kompleksiteten dette gir for koordineringsoppgavene og behovene for reallokering av investeringsmidler som faller på vår organisasjon. Fra vår side vil vi likevel understreke at dette er forhold vi fortløpende forsøker å forbedre, så langt råd er på vår hånd. Vi har blant annet dedikert en nasjonal budsjettpost til finansiering av slike utbyggingsmuligheter, utenfor våre fastlagte planer.

Molde kommune

Her er kommunen meget strenge på å tillate graving i kommunale vegger. De tillater heller ikke trenching.

Ålesund kommune

Har strenge regler for graving i kommunale gater, spesielt krav til horisontal avstand til vann- og avløpsanlegg som i praksis umuliggjør graving.

På den positive siden kan vi anføre at Ålesund kommunes IT avdeling og fem nabokommuner har kartlagt sitt rørrnett (40mm, 75 mm og 110mm dimensjoner). De stiller dette til disposisjon for Telenor dersom vi har behov for fremføring. Betingelsen er at de ønsker såkalte *swopping avtaler*, hvilket innebærer bytte av rør mot rør. Dette kan bli vanskelig da Telenors rørkapasitet ikke er så stor, ei heller er det nødvendigvis slik at rørene våre ligger slik at kommunene kan benytte dem.

Flora kommune

Flora kommune har varslet at de vil kunne ta betalt for kabler i grunnen. De har et politisk prinsippvedtak til grunn for dette. Kravet er ikke gjennomført ennå, men dersom det blir gjennomført vil leie påløpe for de kabelgrøfter som er etablert de tre siste år før vedtak om innføring blir gjort politisk. Dette er et eksempel på risiko som sterkt svekker forutberegneligheten for investeringer, og dermed også forutsetningene for å ville satse på fiberutbygging i kommunen.

Horten kommune

Har innført en erklæring som det er vanskelig å akseptere for oss. Blant annet frasier kommunen seg ethvert ansvar for skade påført vårt anlegg (så vel kabel/rør som koblingsskap) selv om de

er plassert i henhold til kommunene anvisninger. Kommunen ser med dette øyensynlig bort fra veglovens § 32 når de i sin erklæring hevder at ledningseiere må bære alle kostnader og ansvar knyttet til arbeider på kommunale vann- og avløpsanlegg. Her ser vi et typisk eksempel på hvordan kommunen blander rollene som planmyndighet, veieier og grunneier.

Trondheim, Skedsmo og Lørenskog kommuner

Trondheim og Skedsmo er kommunene med de heftigste gebyrpraksisene i landet. Lørenskog kommune har kopiert den samme metoden i forslag til ny graveinstruks som nå per på høring. Et eksempel på dette gebyrregimet er hvordan de krever gravegebyr pr gate, selv om traseen er sammenhengende. Det må også søkes pr gate/vei. Gebyret er kr. 6.500,- pr søknad. Det kreves også leie av gategrunn pr kvm/pr døgn; kr 4,- pr kvm/pr døgn. Dette omfatter både gater og parkeringsplasser. Kommunen krever også forringelsesgebyr, med en fast del på kr 700,- pluss variabel del kr. 60,-/kvm

Kravene til istandsetting etter graving, inkludert reasfaltering, ser ut som følger:

Gravested	Bredde	Lengde
Kjørebane og gater i kvartalsbebyggelse	Et kjørefelt (3,5 m)	Helt kvartal
Kjørebane, veger utenfor kvartalsbebyggelse.	Et kjørefelt (3,5 m)	Minimum 80 m
Vegbane (kantstein til kantstein)	Hele bredden	Minimum 40 m
Fortau og gang-/sykkelanlegg	Hele bredden	Minimum 25 m

Voss kommune

Den særlige utfordringen her er lang saksbehandlingstid. Dette skyldes trolig manglende saksbehandlingskapasitet. Det har vært forsøkt å få Fylkesmannen i Hordaland til å påvirke behandlingstiden. Fylkesmannen på sin side hevder at de ikke har en slik instruksjonsmyndighet overfor kommunen.

Harstad kommune

Vanskelig å få svar selv etter mye purring. Det har blitt antydnet fra kommunen at intet svar betyr at tillatelse er gitt, men en slik tilnærming er ikke holdbar for Telenor. Det er for risikofylt å arbeide under slike uforutsigbare forhold.

Radøy, Meland, Lindås, Voss, Granvin, Ulvik, Kvam, Os, Fjell og Sund kommuner i Hordaland samt Gulen kommune i Sogn og Fjordane

Disse 11 Vestlandskommunene har felles instruks med krav som går utover både veglova § 32 og ledningsforskriften § 16.

Føresetnader for å ha liggande leidnings- og kabelanlegg i offentlig veg- og gategrunn
Løyvet frå kommunen er gitt mellombels. Leidnings- og kabeleigar er plikta til, for eiga rekning, å foreta dei nødvendige endringar med leidnings- eller kabelanlegget – eventuelt fjerne det – dersom kommunen seinare måtte finne det nødvendig.

Dette går utover veglovens § 32.

Det kreves også at det skal ekstra trekkerør (til bruk for andre), uten at det blir tatt stilling til hvem som skal bekoste og dokumentere disse. Vi mener dette strider med ledningsforskriften § 16, der det heter at «Vegmyndigheten skal eie trekkørerne og bære kostnadene for trekkørerne».

VBT kommunene: Arendal, Asker, Bergen, Bodø, Bærum, Drammen, Fredrikstad, Gjøvik, Kristiansand, Karmøy, Lillehammer, Oslo, Sandnes, Sarpsborg, Skedsmo, Skien, Stavanger, Tromsø, Trondheim, Tønsberg, og Ålesund

Vegforum for byer og tettsteder (VBT) organiserer 21 kommuner som alle er i ferd med å utarbeide felles graveforskrift basert på Sandnes kommune sin forskrift. Denne kommunen kommer som departementet kjenner til svært dårlig ut i den siste Nordic Broadband City Index (NBCI) 2014, utarbeidet av Nexia på oppdrag fra Telenor. Vi har nylig sendt et eget brev til VBT med våre anførsler mot graveforskriften til Sandnes kommune. Blir denne kommunale forskriften gjort gjeldene som standard vil det gi betydelige utfordringer for oss og vesentlig økte kostnader til utbygging.

Lørenskog kommune

Har sendt ut ny versjon til høring av sin graveforskrift, der man ligger tett på standarden til Sandnes kommune og de øvrige VBT-kommunene (se egen omtale ovenfor). Planer som skal koordineres sendes kommunen senest 2 måneder før arbeidet planlegges igangsatt. Dersom det ikke foreligger godkjent plan vil det ikke bli gitt gravetillatelse. En slik klausul vil være helt ødeleggende for raske leveranser til de kunder som ønsker å få knyttet seg til bredbåndnettet. Det vil blant kunder ikke være forståelse for at en forholdsvis enkel operasjon skal måtte ligge såpass lenge i påvente av kommunal godkjenning.

Vann- og avløpsledninger

Når kommunale vann- og avløpsledninger berøres skal planene forelegges kommunen for å sikre at kabler ikke kommer i konflikt med vann- og avløpsledninger. Kabler tillates ikke lagt i grøftesonen for vann- og avløpsanlegg eller nærmere enn 2 meter uten særskilt tillatelse fra kommunen. -Dette er problematisk da avstandsbegrensningen ikke er mulig å etterkomme i mange gater og vegger.

Behandlingstid og tillatelse

Det ser ut til at et kun gis tillatelse pr veg eller strekning. Dersom gravesøknaden omfatter flere vegger, selv om det er sammenhengende grøft, kreves én søknad pr veg/strekning. Dette er tilsvarende problematisk som anført under omtalen av Trondheim kommune.

Gravedybde

For grøfter i veier skal dybde fra topp asfalt til topp beskyttelseslag for ledning/kabel være minimum 60 cm. For grøfter i gang- og sykkelveier skal overdekningen være minimum 40 cm. Dette er krav til gravedybde som oppleves unødig kostnadsdrivende, og klart i strid med veilederen samferdselsministeren og Kommunenes sentralforbund henviser til i sitt mye omtalte brev til kommunene angående framføringstematikken.

Bodø kommune

Har en rekke strenge krav som motvirker kostnadseffektiv utbygging. Bl.a. kreves bankgaranti pr grøft. Kommunen skiller ikke mellom vegmessige formål og infrastrukturiltak. De krever at eier av ledninger må dekke kostnaden enten det er veg eller vann- og avløp som er utløsende faktor. Igjen ser vi hvordan en kommune blander sammen sine roller som lokal planmyndighet, veggeier og grunneier.

Oslo kommune

Det kommunalt heleide kollektivtransportselskapet *Sporveien* krever samme vilkår på all grunn de eier, uavhengig av om eiendommen faktisk anvendes til sporvei. Telenor finner det urimelig å etterkomme slike krav til leiekostnader, vedlikeholdskostnader m.m. Langs faktiske sporveier føres normalt fiber i kanaler etter skinnegangen. I slike tilfeller betales det særskilt for slike føringsveier.

Dersom vi eksempelvis skal føre fiberkabel over Ekebergsletta, langs et nedlagt trikkespor som senere er opparbeidet som gang- og sykkelvei, så krever nå Sporveien samme pris for graving her som langs t-banelinjene. Vi kan ikke godta at man som hovedregel skal betale for å ha ledninger liggende i grunnen. Det er kun hvis man utnytter særlige føringsveier tilrettelagt av

eksempelvis grunneier at vi aksepterer å betale for å ta disse føringsveiene i bruk. Når vi selv graver og står for framføringen, finner vi det ikke rimelig å skulle betale leie.

De vanskelige kommunene hva gjelder mobilnettutstyr

Før vi går inn på de enkelte kommunene som særlig utfordrer effektiv utbygging og optimal drift av mobilnettet, er det på sin plass med noen innledende premisser. Til vårt mobilnett alene må Telenor inngå omkring 8.000 avtaler knyttet til lokasjoner for basestasjoner. Av åpenbare grunner blir et derfor viktig for oss å holde slike avtaler innenfor akseptable vederlagsrammer.

Telenor opplever i økende grad både statlige og kommunale foretak som prisdrivende. I tillegg møter vi flere steder tendenser til lokalt fastlagte planverk og retningslinjer som bygger på frykt for elektromagnetisk energiavgivelse (stråling) fra sendeutstyr. Dette er lokale føringer som dessverre ikke forholder seg til hverken nasjonale eller internasjonale fagmyndigheters tilrådninger på området.

For at basestasjonene sammen skal fungere som et mobilnett er det avgjørende at de plasseres riktig i forhold til hverandre. Det er derfor ikke vilkårlig hvor en basestasjon plasseres, for å kunne ivareta nødvendig dekning og kapasitet. Stabiliteten i mobilnettet er avhengig av forutsigbare avtaler for plassering av basestasjoner, både med hensyn til varighet og oppsigelsesvilkår.

Ved fastsettelse av årlig vederlag for en basestasjon skal mobiloperatørene forholde seg til ekom- og oreigningsloven. I henhold til disse lovene skal det kompenseres for den byrde det er å ha basestasjonen på eiendommen. I mange tilfeller krever utleier eller grunneier et vederlag langt utover den byrden det er å ha en basestasjon på den tjenende eiendom. Telenor strekker seg ofte langt for å inngå frivillige avtaler. I enkelte tilfeller er partene likevel så langt fra hverandre i forhandling om vederlag at løsningen har blitt å finne gjennom ekspropriasjon. Slike eksempler sier det seg selv at vi forsøker å holde på et absolutt minimum.

Her gis en gjennomgang av de enkelte kommuner vi opplever særlig vanskelige for mobilnettutstyr:

Akershus Fylkeskommune

Akershus Fylkeskommune tillater ikke etablering av basestasjoner på sine bygg. Eksisterende avtaler forlenges ikke ved endt leieperiode, og basestasjonene kreves nedkoblet/fjernet. Som begrunnelse for vedtaket anføres «føre-var-prinsipp», stikk i strid med solid vitenskapelig begrunnede anbefalinger fra så vel Verdens helseorganisasjon som norske strålevern- og helsemyndigheter.

Sandnes kommune

Sandnes kommune opererer på samme måte som Akershus fylkeskommune etter «føre-var-prinsippet». For Sandnes kommune sin del er denne tilnærmingen forankret i Miljøplanen, hvor det heter seg at kommunen søker å unngå helseskade som følge av trådløse nettverk. Blant tiltak som kommunen opererer med er at basestasjoner ikke tillates plassert på kommunale bygg. Eksisterende avtaler skal ikke forlenges og nye avtaler skal ikke inngås. *Miljøplan 2015-2030* ligger til bearbeiding etter høringsprosessen i 2014. Kommunens administrasjon forventer først endelige, politiske vedtak innen sommeren 2015.

Stavanger kommune

Det er fattet vedtak i formannskapet i Stavanger kommune om at kommunen skal legge til grunn et «føre-var-prinsipp» hva gjelder bruk av trådløse nettverk, mobiltelefoner og basestasjoner for mobiltelefoni. Hensynet som anføres er mulige helseskader. Kommunen krever blant annet en samlet plan over utbygging og endring av basestasjoner. Det er dessuten bestemmelser om

forbudssoner ved plassering av basestasjoner. I tillegg til vanskeligheter ved etablering, oppleves Stavanger kommune som prisdrivende på eksisterende avtaler om basestasjoner.

Det er dessuten vanskelig å enes om øvrige avtalevilkår mellom mobiloperatørene og Stavanger kommune. Her dreier det seg om vilkår som omfatter både avtalens varighet, oppsigelsesvilkår, og egne særbestemmelser rundt telelosji eller samlokalisering. Stavanger kommune krever å få godkjenne en eventuell avtale om samlokalisering for den enkelte mobiloperatør. Samlokalisering og vilkårene for dette er allerede strengt regulert fra Post- og teletilsynet. Telenor er pålagt å imøtekomme enhver rimelig anmodning om samlokalisering. Vederlaget som skal betales i forbindelse med samlokalisering er også statlig regulert. På bakgrunn av dette kan ikke Telenor akseptere avtalevilkårene Stavanger kommune krever å få gjennom.

Bærum kommune

Siden midten av august 2014 har ikke Bærum kommune akseptert at det etableres basestasjoner på kommunale bygg. I begynnelsen av november avviste kommunens sektorutvalg for eiendom og administrasjon rådmannens forslag om at kommunen i størst mulig grad skal etterkomme anmodninger om tilgang til å plassere basestasjoner for mobilnett på kommunal grunn. Saken er etter sektorutvalgets behandling nå sendt på ny utredning til administrasjonen, med særlig henvisning til nettopp frykt for helsemessige konsekvenser av mobilstråling samt usikkerhet hos politikerne rundt omfanget av nettoperatorenes utbyggingsplaner.

Trondheim kommune

Vurderer å nekte etableringer på kommunale bygg, fortrinnsvis skoler og barnehager. Også i denne kommunen henvises det til «føre-var-prinsippet» og frykten for helseskader som følge av elektromagnetisk stråling fra sendeutstyr.

Telenor har i flere år forsøkt å få til en rammeavtale med Trondheim kommune, noe som pr. i dag ikke har lyktes. Utfordringen for partene er å komme til enighet om vederlagsnivå. Det legges i dag opp til et årlig standardvederlag for «Greenfield» basestasjoner (dvs. hytte og mast, evt. stolpe og påhengt skap). Dette vederlaget kan en saksbehandler utfra eget skjønn firedoble, ut over standarden. Telenor kan ikke forholde seg til en så høy grad av uforutsigbarhet som skapes ved at saksbehandlere i hver enkelt sak kan avgjøre nivået på det årlige vederlaget.

Oslo kommune – Boligbygg KF

Etter at Oslo kommune i 2008 nektet etablering av basestasjoner på kommunale bygg, begrunnet med «føre-var-prinsippet», har kommunen snudd. Oslo kommune forholder seg nå til veiledning fra Statens Strålevern og tillater etablering av basestasjoner på kommunale bygg. Mobiloperatørene har etter det fått god dialog med kommunen, og det er inngått rammeavtaler med de fleste kommunale foretak.

Unntaket er det kommunale foretaket Boligbygg. Foretaket har et prisforlangende langt over hva som er vanlig å betale for tilsvarende lokasjoner i Oslo, og langt dyrere enn vederlagsnivået som er avtalt med de andre foretakene til Oslo kommune. I henhold til *oreigningsloven* skal det betales for den byrden tiltaket påfører eiendommen, og i forhold til rettslige vedtak for tilsvarende lokasjoner i Oslo er kravene fra Boligbygg et godt stykke over det.

*Ut over nevnte fylkeskommuner og kommuner, har vi også betydelige utfordringer med **statlige virksomheter** som råder over store og sentralt plasserte eiendommer, rundt omkring i hele landet. Blant slike virksomheter peker de nedenfor nevnte seg ut i særdeleshet:*

Avinor

Telenor har rammeavtale med Avinor som gjelder innplassering av teknisk utstyr på alle flyplasser, med unntak av Oslo Lufthavn Gardermoen (OSL). Telenor oppfatter avtalen med

Avinor som kostnadsdrivende. Hovedflyplassen reguleres av egen avtale, og avtalevilkårene for mobildekning på OSL er i skrivende stund under reforhandling. Avinor nekter på enkelte lufthavner etablering av nyeste generasjons mobilnett (4G), med den begrunnelse at de ønsker å levere trådløst internett selv. Etter introduksjonen av 3G og 4G lar det seg imidlertid ikke gjøre å skille mellom tradisjonell mobilnett for tale og tekstmeldinger, og mobildatanett. Dagens mobilnett bygges for høyhastighets bredbånd.

Kystverket

Telenor har forsøkt over lengre tid å fremforhandle en rammeavtale med Kystverket. Dette fordi Kystverket råder over en rekke eiendommer langs kysten, så som fyr og fort m.m. Vi har ikke lyktes å komme til enighet, hverken vedrørende vederlag eller vilkår. Kystverket oppleves som klart prisdrivende ved sine krav, som ligger betydelig over det som er vanlig å betale i tilsvarende forhold.

Statsbygg

Både ved utleie av plass i bygg og ved leie av grunn til oppføring av utstyrshytte og radiomast, krever Statsbygg avtaler som er langt utenfor hva som aksepteres både med hensyn til pris og avtalevilkår. Disse vilkårene omhandler varighet, oppsigelse, forlengelse med mer som er lite tilpasset hverdagen i vår bransje. Kostnadene knyttet til etablering av en basestasjon fordrer forutsigbarhet i leieforholdet. Det årlige vederlag som Statsbygg krever i sine avtaler, er langt over det som er vanlig å betale for tilsvarende avtaleforhold. Kravet utgjør dessuten langt mer enn den belastning etableringen med rimelighet kan regnes til å påføre den tjenende eiendom.